

ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ В РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ

Мазур С.А., пошукач

Ради по вивченню продуктивних сил України Академії наук України

Розглядаються науково-теоретичні та методологічні аспекти управління регіональною економікою, пропонуються сучасні підходи щодо функціонального змісту, організаційного, нормативного та інформаційного забезпечення системи регіонального управління в умовах транзитивної економіки.

В сучасних умовах метою комплексного розвитку регіонів є досягнення оптимальної структури регіонального господарства та створення економічно ефективних виробництв, що сприятиме підвищенню добробуту населення територій. При цьому формування господарського комплексу регіональних економік має враховувати його раціональну спеціалізацію в системі загальнодержавного поділу праці. Позитивний результат досягається за рахунок найбільш ефективного використання місцевих природних і економічних ресурсів, транспортного та економіко-географічного розташування.

Слід зазначити, що дана тематика широко висвітлена в працях відомих вітчизняних вчених-регіоналістів, зокрема таких як: О.М. Амемов, Б.М. Данилишин, С.І. Дорогунцов, М.І. Долішній, В.К. Мамуніов, А.Г. Мазур, Л.Г. Черняк, М.Г. Чумаченько та інших, проте не всі питання управлінського змісту, зокрема його теоретично-методологічних основ, є теоретично з'ясованими і науково обґрунтованими.

Метою даної публікації є дослідження сучасної теоретично-методологічної бази управління та розробка нових наукових підходів щодо раціоналізації управлінської діяльності на регіональному рівні на засадах регіоналізації як об'єктивного суспільного процесу розвитку економічних систем.

Зазначимо як аксіому – регіональне управління сьогодні є окремим впливом, яке відрізняється метою, функціями і механізмом впливу від державного і галузевого, хоча в своєму підґрунті має одну і туж науково-методологічну базу. Проте розмежовувати ознаки цих категорій слід все-таки визначити. Насамперед слід обґрунтувати розбіжності між «територіальним» і «регіональним» управлінням. Зішлемося на висновки науковців [1, с. 147], що регіональне управління склалося в результаті формування системи господарювання на території регіону, а територіальне управління притаманне галузевим системам виробництва та підприємствам і організаціям цих же галузей. По своїй сутності регіональне управління направлене на оптимізацію регіональних факторів суспільного виробництва, забезпечення надійного функціонування і розвитку інфраструктури регіону.

Розвиток регіонального управління залежить від змісту і якості державної регіональної політики, яка на думку В.Е. Вороніна [2, с. 153] повинна в умовах сьогодення бути направлена на:

- децентралізацію державного управління і делегування управлінських функцій регіональним органам влади, включаючи місцеве самоврядування;
- формування великих економічних регіонів, здатних до реалізації комплексних програм розвитку (Поділля, Полісся);
- формування нових відносин між центром, регіонами і місцевими спільнотами на засадах спільного вирішення окремих економічних проблем.

Не менш важливим для розробки теоретико-методологічних засад регіонального розвитку є правильний вибір державного втручання в процеси економічних перетворень в регіонах. На цей випадок теорія пропонує декілька підходів. Згідно з неокласичною теорією втручання держави в регіональний розвиток повинно бути мінімальним, або взагалі не застосовуватись, оскільки ринкові механізми здатні самі забезпечувати економічну рівновагу. Автори теорії кумулятивного розвитку навпаки вважають, що регіони в межах країни мають різний потенціал, а тому диспропорції в них з часом будуть лише збільшуватися. Зрозуміло, що в цьому випадку без втручання держави просто не обійтись.

Погоджувальну позицію ми знаходимо у П. Самуельсона [3, с. 154], який стверджує, що в нових умовах господарювання і ринок, і держава відіграють суттєву роль в регулюванні суспільних відносин в економіці, доповнюючи одне одну: ринковий механізм визначає ціни й виробництво у багатьох сферах, а держава регулює ринок через оподаткування і витрати.

Щодо питання про інструменти державного впливу на регіональний розвиток, то існує два підходи до його реалізації [4, с. 14-15].

1. Надання прямих дотацій на розвиток економіки регіонів.
2. Створення сприятливих податкових умов для їх розвитку.

Реалізація першого підходу зосереджена на значні бюджетні асигнування, що ускладнює його реалізацію. Другий підхід є більш реальним щодо виконання.

Трансформаційні ознаки методології регіонального управління слід вбачати в розвитку його методологічного, організаційного і правового забезпечення.

Методологічне забезпечення сьогодні відноситься до проблем, які є невіршеними. Управлінська наука відірвана від запитів регіональних органів влади, а тому ці процеси в регіональній економіці не простежуються. Зокрема, науково не визначено до кінця цілі, принципи, функції, методи регіонального управління та повноваження регіональних органів влади.

Організаційні проблеми на рівні регіону проявляються в наявності різних управлінських структур, часто з тотожними органами і організаціями. Їх вирішення, на нашу думку, можливе при створенні єдиного органу влади в регіоні – Ради регіонального розвитку.

Щодо інформаційного забезпечення управління в регіонах, то воно, як вже відмічалось в публікаціях, не відповідає вимогам наукового менеджменту

ні з кількісної, ні з якісної сторони. Спеціалісти зауважують [5, с. 51], що інформація, якою користуються сьогодні регіональні структури, не має системного характеру і вона збирається одноразово, або з відповідною періодичністю. Зрозуміло, що в цьому випадку необхідно створити в рамках регіону єдину інформаційно-аналітичну систему, використовуючи сучасні технології.

Правове забезпечення регіонального управління можливо, на наш погляд, за умови прийняття двох найважливіших законів: Про адміністративну область (регіон) і Закону про регіональне управління. В першому випадку слід чітко визначити повноваження області і їх відповідальність від державних та закріпити єдиний управлінський орган на підзвітній адміністративній території. В другому законі (Про регіональне управління) необхідно закріпити такі найважливіші положення:

1. ефективність регіонального управління підтверджується виваженим проведенням державної регіональної політики;

2. незмінність регіональної політики держави є основною умовою проведення регіональної політики, а в її рамках і регіонального управління;

3. регіональне управління відноситься до компетенції діяльності регіональних органів управління з наданням їм для цього відповідних повноважень;

4. діяльність господарюючих суб'єктів на території повинна бути регламентована таким чином, щоб вона не протирічила основним цілям регіонального розвитку.

Таким чином, становлення та розвиток регіонального управління в ринкових умовах потребує нових наукових підходів до його організації і функціонування.

Висновки. В умовах регіоналізації економічних процесів суттєве значення надається розвитку регіональної економіки, що в свою чергу потребує дієвості і ефективності управління на регіональному рівні. Для забезпечення відповідності розвитку регіонів відтворювальними процесами на території необхідно: визначити сферу і міру втручання держави в регіональний розвиток; визначити ринкову модель розвитку економіки країни в цілому і її регіонів, зокрема: забезпечити розвиток теорії і методології регіонального управління в теоретичному, організаційному, інформаційному та нормативно-правовому напрямку.

Література:

1. Мазур А.Г. Регіональна парадигма суспільного розвитку. – Вінниця: Книга – Вега, 2007. – 160 с.

2. Воротін В.Е. Нова якість регіональної економіки як об'єкт державного управління в Україні // Стратегічні пріоритети. – 2007. - №1. – с. 153-155.

3. Варналій З.С. Регіональна політика України: нові підходи, нові вимоги // Стратегічні пріоритети. – 2007. - №1. – с. 185.

4. Біленький П., Другов О. Теоретично-методологічні засади регіонального розвитку економіки України // Регіональна економіка . – 2006. - №4.

5. Наконечний В.Л. Об информационном обеспечении процессов регионального управления // Информация и рынок . – 1997. - №1. – с. 48-54.